Diſputatio Juridica

De

Natura Jurisprudentiæ, Ejusdem fine, objecto, & mediis,

Qvam

Præſtite Triuno DEO

Approbante Nobiliſſimo JCtorum Ordine in Alma Leucorea

SUB PRÆSIDIO

Viri Magnifici, Ampliſſimi, Conſultiſſimi Atq; Excellentiſſimi

DN. AUGUSTINI STRAUCHII,

J. U. D. & Prof. Publ. celeberrimi, Supremi Appellationum Judicii Dresdenſis, Viduæq; Anhaltinæ Conſiliarii, Provincialis Curiæ & Conſiſtorii Eccleſiaſtici, nec non Scabinatus Electoralis Saxon. juxta & Facultatis Juridicæ Aſſeſſoris graviſſimi,

Dn. Patroni, promotoris & Præceptoris ſui omni obſervantiæ, Amoris & Honoris cultu devenerandi placidæ Eruditorum disqviſitioni ſiſtit

SIGISMUNDUS Richter/Radebergâ Miſnicus, Author.

In acroaterio JCtorum ad d. Maji horis matut.

WITTEBERGÆ,

Apud JOBUM WILHELMUM FINCELIUM,

ANNO cIɔ Iɔc LII.

BIBLIOTECA ... ROMA

VIRIS

Ampliſsimis, Prudentiſsimis, virtute, doctrina & uſu rerum ſpectatiſsimis,

DN. JOHANNI SEBASTIANO Weiſſenbergk/
Conſobrino ſuo

DN. ANDREÆ Beckern/

DN. MARTINO Ziegenbalck/

Diſtrictuum Electoralium, qvi ſunt Offitii, Stolpenæ & Radebergæ Præfectis integerrimis,

DN. CHRISTIANO Schultzen/ Judici vetuſtioris Dresdæ æqviſsimo & digniſſimo,

DN. HEINRICO Rauderbach/ Not. Publ. Cæſ. & Conſuli Radebergenſium bene merito,

Dominis: Fautoribus, & Amicis meis debito obſervantiæ cultu, promtoq; officiorum obſeqvio ſemper proſeqvendis

Diſcurſum hunc Academicum

Officiosè & amice dedicat, offert

Sigismundus Richter/
A. & R.

Συν Θεῷ.

DEUS ter optimus maximus Sapientiſſimus & glorioſiſſimus pulcherrimi hujus Univerſi Structor & Fabricator Unicuiq; rei creatæ, ne qvid facili & ſpontaneo motu ad interitum feſtinaret, conſervandi ſui deſiderium, juxta & facultatem indidit. Qvippe ſimul atq; natum eſt animal, ipſum ſibi conciliatur & commendatur ad ſe conſervandum. *Hugo Grotius doctiſſ. tr. de jur. bell. & pac. c. 2. n. 1.* arcetq; ea, qvæ Naturæ ſuæ interitum minari videntur. Hanc facultatem ut homines omnium animantium facilè principes tanto felicius exeqvi poſſent, ſuperaddidit illis inſtinctum ad vivendum in ſocietate civili, in qva adunati mutuo officiorum commercio juventur, & hoc ipſo vita noſtra ad omnem fortunæ caſum inſtructior, contra ſubitas hoſtium incurſiones, belluarumq; inſultus munitior ſit. Fac enim nos ſingulos, *inqvid Seneca lib. 4. de benef. c. 18.* qvid ſumus? Præda animalium & victima ac viliſsimus & faciliimus ſangvis. Qvæcunq; vaga naſcuntur actura vitam ſegregem, armata ſunt; hominem imbecillitas cingit. Non ungvium Vis non dentium, terribilem cæteris fecit. Ideoq; voluit Naturæ Auctor nos ſingulos eſſe, & multarum rerum ad vitam rectè ducendam egentes, qvo magis ad colendam ſocietatem raperemur. *Grotius in prolegem. ad d. tract.* & in univerſum benè, tranqville, & feliciter vivere poſſemus. Hic eſt finis ultimus, cujusq; civitatis. Et ea demum Societas civiliter beata erit, ſi omnia ſocietatis membra ad hanc metam ſuavi animorum concentu conſpirent.

§. 2. Poſtqvam a. genus humanum à primogenita Juſtitia, qvâ id DEUS exornaverat, ut ad regulam divinæ mentis congrueret, diro horribiliq; lapſu defecit, deplorandam affectuum inordinationem ſibi attraxit, adeò ut qvilibet effreni mentis impotentia agitatus in malum magis, qvàm in bonum pronus ſit. Aliena invadere habendi cupidine prurire, & ut paucis multa

complectat, proximum lædere & defraudare ab ingenio humano nihil alienum eſt. Qvo ipſo fixa & ſtabilis Societatis aliqva compages ſperanda haud erat. Ne autem Societas civilis fine ſuo defraudetur, ſed his malis obvietur neceſſe eſt, ut ſit Summa aliqva poteſtas in civitate, qvæ velut vitalis Spiritus [ut Seneca loqvitur] qvem tot millia trahunt, informem multitudinem imperio atq; vi majore regeret, pravas lubentias cohiberet, cupiditates temerarias refrenaret, ut mutuus ordo, jubendi parendiq; relatio reſultaret. In qvâ formam Civitats eſſentialem conſiſtere nullum eſt dubium.

§.3. Hæc Summa poteſtas in Civitate utiq; non eſt otioſa, ſed eſt ipſum agendi principium ſeſe, qvoties opus eſt, exſerens, inſtructa prudentiâ architectonicâ toti communitati præſcribens certas leges ad qvas omnes actiones ſuas, omnia ſocietatis membra tanqvam ad fixam menſuram, certasq; regulas conforment, ut qvilibet intelligere poſſit, qvid pro officii & conditionis ſuæ ratione facere æqvum ſit & poſtmodum ipſa æqvitas & concordia inter Socios conſervetur & optata beatitudo obtineatur.

§.4. Leges ſunt, qvæ vicem mediorum præſtant, per qvas Majeſtas civilem beatitudinem in Civitatem introducere adſpirat. Qvæ cum ferendæ ſint circa actiones humanas, hæ autem ipſæ ſint multiformes & pro caſuum varietate infinitæ, fieri non pt. ut Legislator omnia legibus ſuis comprehendere poſſit *Sutb. Diſſ. 1. §. 15.* opus habet generaliter & finitè loqvi intentionem ſuam dirigens in id, qvod plerumq; fieri aſſolet.

§.5. Hinc ut de factis ſingularibus & individuificis qvoad ſingulas qvalitates & circumſtantias judicium ferre poſſimus; an ad legislatoris mentem congruant nec ne, opus eſt Jurisprudentiâ, qvæ nos promptos reddat jus generaliter poſitum ſolerti interpretatione applicare ad caſum præſentem. *Vid. Beſold. Diſſ. d. cogn. & uſu Jurispr. θ.5. Clariſſ.* Dn. D. Struve, *Prof. Jenenſis præceptor meus honoratiſſimus, Exerc. 1. θ. 1. & 2.*

§.6. De hac Juris prudentia, qvoniam paucula hîc diſſerere, in ejus naturam penitius introſpicere & induſtriam meam pro modicâ ingenii facultate exercere ſententia ſedet, operæ pretium

tium

tiúm facturus ſum; ni in limine ſtatim cadere velim, de juris vocabuli æqvivocatione aliqvid præmonere.

§. 7. Notabo tamen non omnes ſignificationes, ſunt enim plures, ſed potiores ſaltem. Sumiter 1. pro actu & Juſſu, qvi juſta præcipit. Unde diviſio juris in Naturæ, Gentium & Civile. *I. h. t.* 2. Pro habitu, qvo principia applicamus, qvæ ſi practica ſunt in ſpecie dicitur prudentia. Sive pro arte & doctrina juris. Qvo reſpectu jus & Jurisprudenria ſynonyma ſunt; Celſoq; audit ars æqvi & boni. Dicitur autem ars qvia præceptis, iisq; finitis includitur *l. 2. ff. d. I. & I.* & ſic in artis formam redigi potuit. Cum enim omne ſcibile artis & ordinis capax ſit, cur hoc Jurisprudentiæ denegandum fuiſſet. *Dn. D. Philippi Profesſor Lipſ. in Diſp. de principiis Juris §. 13.*

§. 8. His prælibatis, accingor ad definitionem. Et dico, qvod Ars juris ſive Jurisprudentia ſit Jus generaliter poſitum ad actiones in civili ſocietate obvenientes applicandi prudentia, ut æqvum ab iniqvo diſcernendo juſtitia in iis ſervetur. *Nobiliß. Dn. D. Struv. Exerc. 1. §. 3. Surb. D. 1. n. 4.*

§. 9. Sicut qvodvis præclarum opus & abſolutum à ſuis fundamentis; Ita & juris perfecta ſcientia à veris & genuinis principiis proficiſci debet. *Heinr. Gebh. in præfat. ad tract. de princ. juris.* Sanè qvænam Juris principia ſint, ac qvalia in ipſo artis velut limine Themidis alumnus ut cognoſcat, haud parum refert. *Beſold diſſ. de uſu & cogn. jurispr.* Non enim talis Jurisprudentia nobis curæ cordiq; eſt, qvæ tantum circa ſuperficiem legum & verborum corticem occupata eſt, nec qvæ absq; ſolido legum intellectu fori qvæſtiones & praxin crepat; ſed illa qvæ tam verba legum, tum vim & poteſtatem juxta & uſum callet. Qvæ qvia absq; principiis ſuis eſſe non poteſt, ita nemo aliqvid laudabile in hac ipſa arte tentare poterit, niſi ſuper principiorum horum accuratiore cognitione ſcientiam ſuam ſuperſtruxerit.

§. 10. Agedum prius eſt ut Naturam Jurisprudentiæ à formali ejus ratione, fine, objecto & mediis vobis ſiſtam. His peractis de principiis ejus aliqvid videbimus.

§. 11. Jurisprudentiam, utpote diſciplinam practicam ex lege methodi analyticæ rectè auſpicamur à Fine. Practicæ enim di-

ſciplinæ, qvia finem habent τὸ agere, finis autem actionis eſt principium & extra deliberationem poſitus *Ariſt. 2. Eud. 10.* ideò à fine progrediuntur ad media, qvibus iſte finis obtinetur & in ſubjectum introduci poteſt.

§. 12. Finis eſt vel internus vel Externus: Internus eſt applicatio Juris ad facta ſingularia, & JCti prudentia, qva JCtus eſt, in legum interpretatione & applicatione conſiſtit. *l. 2. §. 3. & 13. d. O. J.* JCtus enim qvatenus talis ipſe legem non condit, ſed conditas & latas accipit. Et JCtus officio ſuo ſatisfacit ſi novit qvid ſit latum. Non autem reqviritur in eo, ut ſciat, qvare ſit latum, an benè ſit latum vel non. Ratio eſt, qvia Jurisprudentiæ principia ſunt leges; qvarum διότι Politica probat, & de qvibus non eſt JCti, qvatenus talis diſputare: *l. 12. §. 1. qui & à quibus manumiſſi, Beſold. in comment. ad ff. l. 1. d. J. & J.* Et alias principia in nulla diſciplina, ſi Metaphyſicam excipias, demonſtrantur, ſed pro veris præſupponuntur. Ex. gr. JCtus de facto interrogatus, rectè reſpondet, qvod fur ſit laqveo ſuffocandus, qvia ipſi talis lex eſt lata; De ratione autem legis interrogatus, cur hoc ita, rectè reſpondèt, hæc ad me non pertinent. *Dn. Conring. in notatis ad Lampad.* Politici verò partes ſunt, non ſaltem legem condere, ſed etiam inqvirere, an mores Civium adeo effrenes ſint, ut non aliter à furto abſterreri poſſint, niſi per pœnam hanc ſatis ſeveram.

§. 13. Inde JCtus differt à Judice. Judex enim qva talis leges ad facta ipſe non applicat, ſed à JCto applicatas jubendi ſua poteſtate executioni mandat. *Dn. Fransk. exerc. 1. q. 2. n. 10.* Item à JCto differt advocatus, ad cujus officium pertinet, pro alterius cauſâ publicè dicere, ſeu jus partis pandere, meritaq; cauſarum allegare. *Weſ. π. d. procur. n. 2.* Et hæc qvidem munera docendi cauſa qvoad exercitium & formalem conceptum ſunt diſtincta. Propterea non multiplicantur habitus. Sed qvantum habitum concernit, ſunt connexa, ut nemo ad unum inſtructus eſſe poſſit, qvin ſimul ad alterum ſit idoneus.

§. 14. Finis externus & Ultimatus eſt Juſtitia. Qvam majeſtas civilis intendit in legem ferendo, JCtus in interpretando, & Judex in exeqvendo.

§. 15. Juſti-

§. 15. Juſtitia eſt vel Univerſalis vel particularis. Illa eſt connexio ſeu congeries omnium virtutum qvatenus illis reſpectum ſuperaddit ad aliud ſuppoſitum *Hornejus De juſt. in genere*. Hæc eſt qvæ æqvalitatem inter partes conſervat & bonis & malis externis æqvalitatem efficit, nec plus nec minus accipit, aut attribuit qvam debetur *Ariſt. 5. Eth. n.*

§. 16. Utra Jurisprudentiæ finis ſit coutentionis ſerram utrinq; trahunt Dd. Unumqvemq; ſenſu ſuo abundare faciles ſumus. Nos ſtabimus à parte eorum, qvi particularem pro ejus fine amplectuntur. Qvippe Jurisprudentia illã ſibi Juſtitiã propoſitã habet, qvæ injuriæ contraria eſt, adeoq; particularis & habitus reſpectivus eſt. *Excell. Dn. D. Svevius Præceptor meus ſingulariter devenerandus Velit. 1. θ. 3.*

§. 17. Commendat & paſſim & ipſa noſtra Jurisprudentia virtutum aliarum actiones & obedientiam eam erga omnes leges; Non tamen id principaliter agit, ut hominem virtuoſum ſiſtat, in qvo munere Philoſophus moralis ſudare debet, ſed per cõſeqventiam & ratione materiæ, ne iis contemptis juſtitiæ particularis finis impediatur. Sic Jctus non decernit de adultero, qvatenus ejus actio fuit vitioſa & contra temperantiæ repagula prorupta; Sed qvatenus per intemperantiam alienum thorum violavit, familiam falsâ prole, Civitatem adulterino cive complere ſceleſtè intendit.

§. 18. Dictum fuit in definitione Juſtitiæ particularis, qvod illa tribuat, qvantum cuiq; debetur. Debetur autem alicui aliqvid vel ſimpliciter, qva proprium ejus dominum, vel aliud jus in re vel ad rem habet. Vel qvia qvocunq; modo perſonam ex facto ſuo habet obligatam. Altero modò ſecundum qvid, qvatenus ſc. res non eſt propria ſua, niſi qvatenus eſt totius, cujus homo pars eſt. Etenim qvæ totius ſunt, qvodammodo ſunt partium. *Dn. D. Habn. ad π. Weſ. p. 18.* Hinc à diversâ debiti qvalitate Juſtitia alia commutativa, alia Diſtributiva. Qvarum utraq; eſt Virtus. Hæc in rerum communium & publicarum diſtributione: Illa in rerum privatarum commutationibus, contractibus & civium factis in genere verſatur, in qvibus homini injuria fieri poteſt. Ita ſe hominem gerere utræq; dictitant:

tant:

tant: Hæc ne de præmiis; Illa de rebus externis plus ſibi vindicent; Hæc de oneribus; Illa de damnis ſ. pœnis plus alteri relinqvat, qvàm æqvum & juſtum eſt.

§. 19. Qvæ duæ ſpecies in eo conveniunt, qvod utraq; reſpiciat debitum aliqvomodo, qvatenus per eas alicui redditur, qvod ſuum eſt. Deinde qvia utraq; æqvalitatem conſtituit. Differunt verò ut dictum, in diverſâ ratione debiti qvàm reſpiciunt. Commutativa propriam & præciſam rei ad rem: Diſtributiva proportionalitatem remotam reſpicit, conſiſtentem in aptitudine perſonæ. *Heinr. Zaſius ad tit. de J. & J.* Hinc in Commutativâ talem æqvalitatis proportionem deprehendere licet, qvalem Mathematici deprehendunt in Arithmeticis; In Diſtributiva talem, qvalem ipſi demonſtrant in arte Geometricâ. *Vid. Hornej. in doctr. Civ. in hunc locum.* Porro ut natura cujusq; Juſtitiæ paulo maniteltior ſeſe nobis ſiſtat, in ejus conſideratione adhuc paulum immorari prolubium eſt.

§. 20. Servat itaq; Diſtributiva æqvalitatem circa diſtributionem rerum, qvãtumcunq; de illis debetur alicui, qvatenus membrum ſocietatis eſt. Et res non aliter Juſtitiæ hujus objectum conſtituunt, niſi ſunt tribuendæ ſub ratione eâ, qvod præmia publica ſunt, aut imponenda, tanqvam onera publica publico civitatis nomine. Ut præmium vel onus, qvod ante totius Civitatis commune erat, nunc qvisq; ſuam accipiat partem, qvatenus perſona ſua principalitatem, locum, dignitatem & reſpectum in Civitate habet, vel qvia tale vel tale membrum ſocietatis eſt, juxta proportionem geometricam, qvæ ſicut illa non attendit ad æqvalitatem differentiarum ſed rationum. Ita Juſtitia hæc in diſtribuendo unicè reſpectum habet non ad mutuam æqvalitatem rerum inter ſe, ſed ad dignitatem & principalitatem perſonarum qvibus aliqvid tribuendum. *l. 1. C. de qvibus mun. & præſt. ſe licet exim. l. 1. C. de muneribus patrim. l. 14. C. d. Suſcept.* Huc ſpectant certi gradus honorum & officiorum atq; perſonarum *l. 14. §. 1. ff. d. muner. & bon:* Contributiones & collectæ qvasqvis ſubire tenetur niſi ſit excuſatus. *Dn. D. Hahn. in obſerv. ad Weſ. p. 22.* Item uſus hujus Juſtitiæ eſt in productione teſtium, qvi ſæpe ultra montes producendi ſunt ſumtibus producentis

centis competentibus *l. 11. C. d. teſtibus.* Sic in illis negociis civilibus ubi res privatorum pluribus communes veniunt diſtribuendæ, hæc Geom. proportio attenditur. Ut in Contractu Societatis, In L. Rhodia de jactu. In concurſu Creditorum *l. 6. C. bonor. aut. judic. poſſid.* In deductione Falcidiæ §. *3. I. d. leg. Dn. D. Struve. exerc. 1. θ. 21. Grotius L. 1. de I. B. & P. c. 1. n. 8.*

§. 21. Juſtitia Commutativa ſervat æqvalitatem circa rerum Commutationes & contractus, qvantum cuiq; de illis debetur, qvatenus privatus eſt & dirigitur arithmeticâ proportione. Sicut enim arithmeticæ proportionis hæc natura eſt, ut ſimpliciter obſervet numerorum inter ſe diſtantiam; Ita & Juſtitia Commutativa medium & æqvalitatem qværit in ſola diſtantia à lucro & damno, non habitâ ratione qvalitatis perſonæ, ſed qvantitatis ad qvantitatem, qvæ commutatur, & ſi res rei, factum facto, datum reddito congruit, tunc obtinuit, qvod debebat. Pro objecto habet commercia & qvævis facta moralia, qvæ inter ſingulos & privatos, qvotidianâ vitæ conſvetudine intervenire comperimus. Facta *cum Clariſſ. Dn. D. Thabore in part. Elem. p. 3. §. 3. θ. 28.* diſt. in licita & illicita.

§. 22. Facta in ſe licita ſunt, qvando duo vel plures de re vel facto honeſto & legibus non prohibito conſenſum ſuum interponunt, eumq; vel expreſſum, ut in Contractibus, vel præſumptum, ut in qvaſi contractibus. Et tunc demum omnia juſtè ſunt celebrata, ſi contrahentes æqvalia habent. Qvæ æqvalitas licet non ubiq; ob incertam rerum æſtimationem exactè & ad amuſſim obſervetur, Nihil ominus tamen Juſtitia conivet & modicam læſionem permittit. Partim ne ex nimio ſervandæ æqvalitatis ſtudio contractus ſemper reſcindantur, partim ut contrahentium incuria exſuſcitetur, qvi qvodammodo læſi diſcant cautius mercari. *l. 2. C. de furtis.* Modo tamen fraus abſit, ſic enim patitur qvis juſtam negligentiæ ſuæ pœnam. *l. 203. ff. d. R. I.* Qvod ſi autem dubium nobis occurrat ſitne aliqva tolerabilis æqvalitas, ita ut ſine evidenti læſione noſtri animus noſtr in eo acqveſcere non poſſit, Judicis integritatem implorare ſolemus, & ab eo reſtitutionem medii petimus, qvod fit lucrum plus habenti detrahendo, & minus habenti adjiciendo, ut tandem

dem

dem pulchra æqvalitatis ratio conſpiret. *Vid. Hugo Gotius l. 2. d. J. B. & P. C. 12. de contract. n. 12.*

§. 23. Facta illicita ſunt, qvicqvid Juri fit contrarium, voluntate ſolius lædentis parte alterâ invitâ (*hinc alias ejus generis facta Ariſtoteli dicuntur* συναλλαγματα ἀκούσια. *5. Eth. 7.*) proveniunt, qvando qvis ob proprium commodum, iram ac libidinem implendam, alium publicè vel privatim lædit, ſeq; per hoc læſo ad pœnam obligat. *l. 25. §. 1. ff. de O. & A.* Hinc notabilis oritur inæqvalitas. Lædens conſtituitur in lucro, qvatenus ex: gr: effreni ſuo affectui relictus ulciſcendi libidine animum explere voluit, voluptatem ſentire & ita plus habere dicitur. Econtra læſus longè inferiori conditione poſitus eſt, ſenſit damnum, ex damno dolorem, & non habet ſcil. vitam, qvam ipſum habere par erat. Cum autem hoc ferendum non ſit, Juſtitia præſtò eſt; ut hæc inæqvalitas corigatur totam rem eâ proportione, qvâ ſimpliciter mutuam rerum inter ſe diſtantiam dirigit, ad æqvilibrium revocat: Illi qvi plus habet aliqvid detrahendo & illi qvi minus habet adjiciendo; aut qvia hîc vitam amiſit, ille eam nunc habet, tantundem ipſi auferendo, cum alias reſtitutio medii obtineri non poſſit.

§. 24. Qvod primò in irrogatione pœnarum attenditur eſt delictum & pœna *Horn. d. Juſt. Comm.* Non poſſumus autem de pœna certi eſſe num illa delicto æqvalis ſit nec ne, niſi prius præcedat actus æſtimandi delictum. *Dn. Muſaus Prof. Jenenſ. in ſing. diſp. de h. qvæſt. th. 18.* Hic actus æſtimationis peragitur, ſi examinatur 1. Cauſa qvæ impulit. 2. Cauſa qvæ retrahere debuit. 3. Perſonæ idoneitas ad utrumq; *H. Grotius de commun. pœn. l. 2. c. 20. n. 29.* Nota autem, qvod perſona in materia delictorum ſignificet nihil aliud qvàm aliqvam circumſtantiam & qvalitatem, qvæ delicti ſubſtantiam ejusq; æſtimationem ingreditur, illudq; vel exauget vel imminit. *Dn. D. Hahn. in obſerv. ad Weſ. de I. & I. n. 11.* Porro videndum an ſad actus alicujus injuſtitiam, qvæ generalis cauſa delictorum eſt, etiam aliud vitium accedat, puta impietas in parentes, in humanitas in propinqvos, ingratus animus in beneficos, inobedientia in Superiores, ubi valde augetur delictum & creſcit proportio pœnæ, Nam ſecundum omnes

mnes circumſtantias parricidium gravius eſt delictum homicidio ſimplici. Item ad commenſurationis actum pertinet, ſpectare magnitudinem pœnæ non nudè & abſtractè, ſed in ordine ad patientem. Qvippe eadem pœna pauperem onerabit, divitem non onerabit. Et vili ignominia leve erit malum, honorato grave. *Grot. d. l.* Sic ſuſpendium eſt genus mortis ignominioſiſſimum & viliſſimorum hominum, Ideò propter qvod delictum plebejus ſuſpendio enecatur; Nobilis decapitatur. *Berl. p. 1. concl. 44. n. 33.* Nam hæc pœna concretivè ſumpta ad nobilem, incluſis cæteris malis, æqvalis omninò eſt, & in partem pœnæ cedit, qvod nobili amplius de dignitate decedit. Cum econtra plebejus acerbiori qvidem pœnæ cervicem ſupponere cogitur, cœtera tamen ejus in amittendâ dignitate jactura nulla eſt aut ſanè non multùm æſtimabilis.

§. 25. Qvod huc usq; de æqvalitate delicti & pœnæ dictum, ita ſe habet, niſi majeſtas Civilis uni atq; alteri propter ſvadentem aliqvam circumſtantiam, gratiam facere velit, in iis ſc. delictis, qvibus leges Civ. certam aliqvam pœnam determinarunt. Ut liberare aliqvem à ſuſpendio, pœnam aliam in alteram commutare. Qvippe magiſtratus legis auctor, cum poſſet legem totam tollere (hæc enim natura legis humanæ eſt ut à voluntate humanæ pendeat non in origine tantum, ſed etiam in duratione *Grotius laudato tr. l. 2. c. 20. n. 24.*) Ita & vinculum ejus circa perſonam aut factum ſingulare relaxare, manente de cætero lege, ipſum nihil prohibet. *Heig. p. 2. q. 24. n. 50. 56. Gebhard, de principiis juris concl. 5. n. 20.*

§. 26. De fine Jurisprudentiæ hactenus paulò fuſius vidimus; nunc objectum ſub ſtyli acumen ſuccedit, in qvod JCtus vult operari & finem ſuum introducere. Objectum autem vel eſt materiale vel formale. Materiale ſunt actiones Civiles ſ. negocia civ. qvæ Theologis atq; Philoſophis communes ſunt. *Conring. diſſ. de leg. θ. 5.* Formale verò, qvod ex fine æſtimatur in diſciplinis practicis, ſunt eædem actiones civ. ſ. omnia negocia qvæ inter homines aguntur, non qva talia, ſed qvatenus in iis qværitur, qvid juſtum, qvidve injuſtum, an æqvalitas aliqva ſubſit & qvi illa corrigi debeat. *Suth. diſſ. 1. θ. 32.* Sic ex: gr: a-

 ger,

ger, fundus &c. fiunt objectum Jurisprudentiæ, non qvatenus ſunt partes terræ materiatæ, qvantæ, feraces & frugiferæ, qvæ fortaſſis conſideratio ſit Mathematicæ & Phyſicæ contemplationis; Sed qvatenus diſceptatur de agri poſſeſſione & dominio, cujus jus in re vel ad rem ſit potius: & an actio circa rem iſtam inſtituta ſit legibus conveniens & juſta. Cum autem res aliæ ſint divinæ, aliæ humanæ. Et Sæpenumero etiam de rebus divinis, qvatenus eæ ſcil. ſocietati civili deſerviunt, diſceptatio occurrit, qvando de ipſarum jure contenditur. Hinc pro diversâ qvalitate rerum & cauſarum, melioris diſtinctionis ergò, Jurisprudentiam in Eccleſiaſticam & Forenſem diſpertior. Et hoc intellectu verum eſt, qvod Jurisprudentia ſit rerum divinarum & humanarum notitia ſub dicta formali conſiderandi ratione. Et qvod olim JCti in Rebusp. Gentilium divini & humani Juris ſcientiam ſemper conjunxerint, item qvibus diebus, qvo ritu atq; tempore ſacra facienda, qvæ ſepulchrorum jura, qvæ juſtoram funebrium ſolemnia &c. conſulti reſponderint *ex Gellio & Tacito refert. Heinr. Zaſius in comment. ad h. t. d. I. & I.*

§. 27. Qvia verò objectum hoc Jurisprudentiæ, ut patet non eſt ſcientificum, cujus affectiones per cauſas proximas & adæqvatas inqvirendæ veniant; *Sutb. diſſ. 1. n. 37.* Sed practicum, ideoq; in eo contemplando JCtus non immoratur, ſed ſufficit ipſi cognitio, qvali ad finem introducendum opus habet. Qva propter pergimus. Media Jurisprudentiæ, per qvæ finis ejus obtinetur duo ſunt 1. Cognitio juris, qvod applicari debet. 2. Modus jus jam cognitum applicandi ſeu interpretandi. *D. Hahn. in obſerv. theor. pract. ad Weſ. p. 7.*

§. 28. Juris applicandi cognitio comprehendit tum illud qvod in negotus & cauſis civilibus juſtum & cuiq; ratione juris in re vel ad rem competit; Tum rationem qvâ qvisq; ſibi competens poſſit perſeqvi. Prius membrum conſiſtit in eo, ut qvis ſciat, qvinam ſit diverſus ſtatus perſonarum, & qvid cuiq; ratione juris perſonarum debeatur. 2. Qvæ ſit diverſa diſtinctio rerum & res ipſæ nunc hanc, nunc iſtam induant qvalitatem, & pro diverſa qvalitate hâc diverſum jus habeant conſtitutum. 3. Qvæ ſint naturalia, eſſentialia & accidentalia cujusq; contractus, & alia

ejus generis. Ad poſterius membrum ſpectat noſſe, qvæ ſit natura actionum, per qvas qvilibet jus ſuum, ſi opus eſt perſeqvi poteſt. *Vid. Dn. D. Struve Exerc. Feud. 1. de Origine feudi §. 23.*

§. 29. Circa modum jus cognitium applicandi hic ordo eſt attendendus 1. Ut facti ſpeciem, cui jus ſubſterni debet ſecundum omnes ejus circumſtantias rimemur. 2. Deinde ut jus ſecundum verba, mentem & rationem illius ad factum ſingulare applicemus, *Vid. Sulth. diſſ. 1. aph. 6.* 1. Vel per ſimplicem interpretationem, ut cum Sentẽtia legis cum ipſis verbis manifeſta eſt; & ipſe caſus ex lege clarè ſatis haberi poteſt. 2. Vel per Extenſivam, ut qvando ſenſus legis ipſis verbis eſt laxior & generalior, ut ad caſus ſimiles ſecundum præſumptam voluntatem Legislatoris commodè extendi poſſit, qvi ſi hodie de præſenti caſu interrogari deberet, idem ſit reſponſurus, qvod de caſibus lege expreſſis. ut in *l. 11. l. 12. l. 13. ff. de ll.* 3. Per reſtrictivam, qvando ſenſus vel ratio legis eſt anguſtior & legislator minus voluit, qvàm verbis deſignavit. *l. 11. ff.* de in jus vocando. *l. f. de hered. Inſt.* 4. Per uſualem, qvæ interpretatio ex cauſis perpetuo ita deciſis oſtendit, qvo ſenſu lex hactenus intellecta & accepta fuerit, ut ſunt ſententiæ præjudiciales, qvæ digito qvaſi nunc intendunt qvomodo porro hoc jus ad caſus ſimiles ſit applicandum *l. 37. 38. ff. d. ll.* Sunt & alii modi ad interpretationis uſum valde accommodati. De qvibus omnio vide *Clariſſ. Dn. D. Hahn in obſerv. ad Weſ. tit. d. LL. Grot. l. 2. c. 16. de interpretatione d. tr. de J. B. & P.*

§. 30. Nunc principia tangenda ſunt ex qvibus nobiliſſima ſcientia noſtra exſtruitur. Habet autem Jurisprudentia hoc cum aliis diſciplinis commune, qvod habet principia tum propria, tum aſſumpta. Propria ſunt qvę ipſi ſoli primò & per ſe competunt, ut ſunt ipſæ leges, tanqvam peculiares ejus cauſæ materiales, ex qvibus videlicet JCtus præceptiones ſuas, æqvibonią; rationem omnem promit, elicit, deſumit. *Gebbard. concl. 5. n. 28.* Earum variæ ſunt ſpecies. Lex Plebiſcitum, Sctum, Edicta Prætorum, Conſtitutiones principum, Reſponſa prudentum &c. Qvarum omnium fontem hìc aperire operæ pretium eſt.

§. 31. Jus qvatenus ſumitur pro regula actuum moralium, di-

 vidi-

videtur, qvod aliud ſit Naturale, aliud poſitivum. Poſitivum vel eſt Divinum vel humanum. Humanum vel eſt commune, qvod dicitur jus Gentium, vel proprium, qvod dicitur Civile. Qvæ diviſio à cauſâ efficiente ſumpta eſt & tradunt eam Grotius, item Clariſſ. Coring. diſp. de jure.

§. 32. Jus Naturæ (definiente Hugone Grotio *d. tr. c. 1. n. 10.*) eſt dictatum rectæ rationis, indicans actui alicui ex ejus convenientia vel diſconvenientia cum ipſa naturâ rationali ineſſe moralem turpitudinem aut moralem neceſſitatem, ac conſeqventer ab auctore Naturæ DEO talem actum vel vetari vel præcipi. Ejus fundamentum eſt ipſa juſtitia divina. Cum enim DEUS juſtus eſt, ita voluit, ut etiam homo, qvem ad imaginem ſuam condidit juſtitiæ ſeſe attemperaret. Et cùm homo debebat eſſe animal ſociale, nihil autem eſt qvod æqve ſocietatem deſtruit, qvam injuſtitia Itaq; ut homo haberet certam vivendi regulam, qvam ſeqvatur, nec per vitam cæco impetu feratur, inſculpſit & impreſſet ipſi ſtatim in primò Creationis opere divinam & æternam hanc legem Naturæ. Qvæ Lex qvamvis per lapſum valde obſcurata fuit, tamen ſubmergi & ſuffocari planè non debuit, ſed hodienum in omnium hominum cordibus ſcintillulæ certæ radiant, ut etiam gentes, ſi ea, qvæ juris Naturæ ſunt, non obſervent, coram DEO non excuſabiles ſint, ut ex cap. 3. ad Rom. notum eſt. Hoc jus Naturæ non id habet ut materiam ſuam, actiones nim. humanas antea indifferentes ſpecificet, in qvo alioqvin jus Civile occupatum eſt, ſed præcipit ea, qvæ in ſe & intrinſecâ ſua qvalitate bona ſunt, & vetat ea, qvæ in ſe & intrinſecâ ſui qvalitate mala ſunt. *Dn. D. Struve in prælect. publ. ad ff. t. d. J. & J.* Hinc eſt ut ubiq; Gentium eandem ubiq; obtineat vim, nec unqvam poſſit mutari, nedum abrogari ab ullo. Sicut enim ut bis duo, non ſint qvatuor effici non poteſt; Ita nec hoc, ut qvod intrinſecâ ſui ratione malum eſt, malum non ſit. *Grotius c. 1. n. 10. d. l.* Poteſt tamen uſu venire, ut imago qvædam mutationis incautos fallat, non tamen ipſa lex Naturæ mutatur, ſed res aut materia circa qvam Lex Naturæ qvid conſtituit, incipit mutationem. Exemplum ſuperditant *Conring. diſp. de jure, §. 28. & Horn, in prud. civ. d. juſt. com.*

§. 33. Jus

§. 33 Jus Naturæ comprehendit vel principia, vel concluſiones. Principia ſunt, qvorum veritas ſtatim apparet, nec ab ullo rectâ ratione rectè utenti in contradictionem trahi poſſunt. Ut honeſtè vivere. Neminem lædere. Suum cuiq; tribuere. Qvod tibi vis fieri. Qvarum propoſitionum veritas non debet demonſtrari, ſed præſupponitur. Concluſiones aliæ promptè & facili diſcurſu à primis principiis eliciuntur. Ut DEUM eſſe colendum, parentes, magiſtratus venerandos, furtum non committendum. Qvibus concluſionibus, qvia principiis primis admodum propinqvæ ſunt, facile etiam aſſentimur. Ut qvamprimum puer ſaltem intelligit terminos ſimplices, ſcil. qvid ſit pater, qvid ſit honorare, ſtatim componit conceptum, qvod parentes honorare, honeſtas nos obliget. Horn. d. Juſt. Aliæ difficilius & ferè à doctis tantùm deducuntur, qvia à primis principiis paulò remotiora ſunt. Ut pecuniam mutuo ſumptam reſtituere non tantum in bonitate externa, ſed etiam intrinſecâ. *Coring. diſp. de legibus.*

§. 34. Jus Divinum eſt, qvod DEUS ter optimus maximus pro liberrimo ſuo arbitratu, vel univerſo humano generi vel uni alicui populo dedit poſitivè, ut; tum juſtum vel jure debitum ſit, qvia DEUS ſic voluit. *Vid. Grotius c. 1. n. 15. & n. 16.* Cujus divinam materiam ejusq; doctrinam à foro ad Theologorum ſcholam remittimus.

§. 35. Jus Gentium eſt, qvod ratiocinatio humana ſtatu humanæ conditionis ſic exigente, ad ſocietatis civilis conſervationem generaliter conſtituit. *Dn. D. Struv. Exerc. 1. θ. 31.* Cum enim genus humanum indies ſeſe multiplicaret, ut una Civitas innumeram multitudinem non potuerit capere, homines in diverſas respublicas ſunt digeſti. Unde regna ſunt condita. Et qvia poſtea in ſingula rep. faſtus & injuſtitia civium indies excreſceret, nec homines contenti eſſent amplius veſci ſponte natis, antra habitare, corpore aut nudo agere, aut ferarum pellibus veſtito, exqviſitius vitæ genus elegiſſent, induſtriâ opus fuit, qvam ſinguli rebus ſingulis adhiberent *Grotius l. 3. c. 2. n. 2.* Hinc ne neceſſe haberent, qvotidie jurgiis & controverſiis, qvæ ex communione bonorum oriri ſolent, inter ſe confligere, ...

cuit gentibus commune omnium patrimonium (qvod natura indeterminatum reliqverat, nec ulli proprietatem alicujus rei ſpecialem aſſignaverat *Dn.Struv.Exerc.Feud.1.de orig.Feud. th.4)* in ſingula dominia diſtribuere, agris limites certos ponere, & ita à communione diſcedere. *Vid. Grotius l. 2. c. 2. n. 2,* Ut autem genus humanum in ipſa factâ diſceſſione & ſeparatione moralem qvandam ſocietaté inter ſe foveret, ſapientiſſimè Sapientiſſimus conſtituit DEUS, ut qvamvis unaqvæq; civitas, in ſe perfecta ſit, ſuis conſtans membris, tamen voluit, ne omnis tellus omnia ferat, ſed ut gentes mutuo juvamine, ſocietate & communicatione indigerent, hinc cæperunt inter ſe certarum rerum commutationes inſtituere. Unde contractus ſuam originem habent.

§. 36. Rerum diviſione ita introductâ vix fieri potuit, qvin lites orirentur & homines ſibi invicem de jure in re vel ad rem controverſiam moverent. Hinc ne qvilibet evaginato gladio ſibi ipſi jus diceret & qvia homines nimium ſui amantes ſunt & in rebus ſuis ſuorumq; affectu corumpuntur. *Grotius l.2.c.20.n.8.* honeſtius & ad qvietem hominum conducibilius viſum fuit, ei cui nihil interſit, rem cognoſcendam dirimendamq; committere. Unde judicorum vigor inventus eſt *l. null. C. d. Judæis l. 13. ff. qvod metus cauſa.* Qvòd ſi verò lites emergebant inter gentes ſeparatas, qvæ qvia communem Judicem non recognoſcunt, ad bella provocarunt, Martem pro arbitro, & controverſiam per victoriam, tanqvam decretoriā ſententiam dirimere placuit. Unde bella ſunt orta, qvæ juris Gentium ſunt 1. qvatenus ſunt modus exigendi, qvod nobis debetur. 2. Qvatenus certa bellorum forma, certiq; effectus hoc jure introducti ſunt; ut qvod bello capta, fiant capientis, qvod victus victori ſervire debeat. Hoc Jus Gentium fundatur in ipſa communi neceſſitate. Qvamvis enim rei ipſius Naturæ non repugnet, rem aliter ſe habere; Ratio tamen naturalis, vi naturalis diſcurſus determinationem hujus juris omni homini, rectâ ratione utenti & communem neceſſitatem reſpicienti præſcribit *Dn. D. Struv. in prælect. publ. ad t. de J. & J. ff.*

§. 37. Jus Civile eſt, qvod qvælibet Civitas ſibi conſtituit *§. 2. I. de*

Hoc jus determinat merè arbitraria, & fundatur in voluntate ſolius Civilis majeſtatis, qvæ pro moribus civium & conditione reip. juri Naturæ arctioris honeſtatis cauſa aliqvid ſuperaddit. *Prima qvidem agendorum regula à DEO eſt hominibus præſcripta. Novos caſus, ſi qvando emergerent, principes primò familiarum, deinde Reges ad ſe delatos, ut videbatur, decidebant. Cl. Conring. diſp. de LL. th. 21.* Poſtea cùm creſcentibus negotiis, creſcente etiam hominum malitiâ operoſum nimis eſſet, ſingulis ita negociis qvaſi ſingula jura condere, nova tamen indies, ſine qvorum arbitrariâ determinatione rectè & commodè vita humana inſtitui neqviret occurrebant, ſcribi demum in rep. humanæ leges cœperunt. Nam qvia Jus Naturale eſt ſimplex, & paucis præceptis contentum, nec omnibus humanis negociis ob corruptos hominum affectus ſufficere poteſt; Ideò jus Civ. naturales notitias latius extendit, format, & applicat ad humanas functiones. *Vid. Dn. D. Habn. in obſerv. ad Weſ. p. 55.*

§. 38. Sic Jure Naturæ matrimonium ſolo conſenſu contrahentium ratum eſt, nec aliqvid ulterius pro ejus complemento & ulteriori perfectione reqvirere videtur. Attamen jus Civ. arctioris honeſtatis causâ illud ad certos gradus inter cognatos circũſcripſit, addidit ipſi benedictionem Sacerdotalem & ejusmodi ſolennitates Canonicas; Ut ſi qvis eas non obſervet, actus qvidem non ſit prorſus omnino nullus, peccat tamen is, qvi ea negligit. *Dn. D. Struv. Exerc. 23. th. 23.* Sic Juri Naturæ conveniens eſt, ne delicta maneant impunita, qvâ autem pœnâ qvodlibet delictum coerceri debeat, à Naturâ determinatum non eſt; ſed jus Civ. uni eidemq; delicto, nunc hanc, nunc illam pœnam ſpecificè dictitat, prout ex uſu Reip. & moribus civium eſſe videtur. Sic Teſtamentum, qvatenus eſt nuda de bonis ordinatio, ex jure Gentium eſt, nec ullis ſolennitatibus eſt adſtrictum, ſed de hoc jure ſtatim duorum teſtimonio ratum eſt. Ratio

mentarias negligit, non qvidem peccat, celebrat tamen actum ipſo jure nullum.

§. 39. Leges Civiles hunc effectum habent, ut qvamprimum ſanciuntur, unumqvemq; corpori civitatis illius addictum obligent. Sancitur Lex, qvando vis obligandi ei tribuitur, ab eo, penes qvem ſumma poteſtas eſt. Et qvia Lex debet eſſe regula aliqva, ſecundum qvam vivatur, nota iis ſit oportet, qvibus præſcribitur. Atq; hoc adeò neceſſarium eſt, ut promulgatio iſta eſſentiam legis ſuo concurſu complere dicatur *Thomæ 1, 2. q. 90. art. 2.* Obligatio autem legum Civ. principem ipſum non poteſt conſtringere. Leges enim proficiſcuntur à diſpoſitione ſua, & dependent ab ipſo non tantum in origine, ſed etiam in duratione *Grotius l. 2. c. 20. §. 24.* ut ſemper ſit in ejus poteſtate, tollere eas vel mutare. Sic condere teſtamentum ſine omni ſolennitate, contrahere matrimonium *in 2. gr. lin. coll. aeq.* nihil eſt qvod principem remoretur. Poteſt enim hanc ſolennitatem reſpectu teſtamenti, hanc obſervationem reſpectu matrimonii, dicto gr. jure Civ. prohibiti, cuivis privato remittere. Ergò & ipſe ſolutus erit. Verùm qvoad actus qvos privatus celebrat „ita, ut inde aliqvid percipiat, non qvidem poteſt cogi, prin„ceps, ut obſervet tales leges; Qvia nemo ipſo in terris eſt ſupe„rior, violentia præſupponit principium externum, cogens & „coactum diſtinctas reqvirunt Perſonas, & punitio & coactio non „poſſunt procedere, niſi à voluntatibus diverſis. *Grot. l. 2. c. 14.* „§. 2. ſed tamen injuſtè agit non obſervando. Qvò reſpiciunt *l. 3. C. de teſt. § ult. I. qvibus modis teſt. infir. l. 4. C. de ll.* Non autem ſolutus eſt Rex 1. Jure Naturali. Ratio eſt, qvia qvicqvid humanum eſt Juri Naturæ ſuccumbit. Jam etiam Rex ſub ambitu humani generis coarctatur. 2. Neq; jure Gentium. Ratio eſt, qvia omnis, qvi vivit in aliqvâ ſocietate, obſtrictus eſt ad obſervantiam illius juris ſeu conſvetudinum, qvæ à Sociis omnibus, vel majore eorum parte conſenſu expreſſo vel tacito ſunt introductæ. Jam autem Gentes omnes in generali latitudine ſumptæ, habent ſe tanqvam magna qvædam Societas, cujus pars & membrum qvilibet Rex eſt. Ergò non poteſt id, qvod hactenus omnibus ſociis placuit, privato auſu convellere & temerare.

merare. Niſi velit delinqvere & per delictum Sociis jus in ſe dare ad puniendum *Grot. l. 2. c. 20. §. 22.* 3. Neq; legibus fundamentalibus. Ratio eſt, qvia hæ leges præſcribuntur per modum pacti & conventionis. Pacta autem jure Gentium obligant. Deinde per leges fundamentales Rex eſt id, qvod eſt, qvas ſi violat, ſeipſum deſtruit, qvia tota ejus majeſtas hiſce legibus tanqvam fundamento eſt ſuperſtructa.

§. 40. Ratione modi ferendi Jus dividitur in ſcriptum & non ſcriptum, ſeu conſvetudinarium. Utrumq; jus ab uno autore promanare debet; tantum in eo eſt differentia poſita; qvod illud expreſsâ voluntate; Hoc tacito conſenſu principis, ſeu populi, ſi penes eum eſt ſumma & architectonica poteſtas, introducatur. Non enim Conſvetudo ideò vim legis nanciſcitur, qvod privatis qvibusdam placuit, hoc vel illo modo contra legem ſcriptam agere, ſed qvia ex multiplicatis actibus colligitur ſcientia principis & præſumitur ejus voluntas, ut velit hanc ipſam conſvetudinem pro lege nova obſervari. *Excell Dn. D. Suev. Reſol. qvæſt. illuſtr. Dec. 1. q. 10.* Freqventes enim illi actus, qvi conſvetudinem præcedunt, tantum ſunt materia legis, qvæ lex tum demum à patientia & qvaſi tacito juſſu majeſtatis Eſſe & formam ſuam accipit. Qvia autem Conſvetudo reſpectu introductionis & prout materialiter ſumitur pro facto plurium hominum, facti eſt *c. 1. Conſt. in 6.* Facta autem non præſumuntur *l. 2. ff. de I. & F. ignor.* ideò is qvi ſuper conſvetudine intentionem ſuam fundat, probare eam debet, ſecundum certa ſua reqviſita, de qvibus *Mynſ. 6. Obſerv. 41. Gail. 2. Obſ. 31. Carpz. p. 2. c. 3. d. 22.*

§. 41. Principia adſcititia ſunt, qvæ ex aliis diſciplinis adſumuntur, ad æqvi boniq; rationem firmandam & ad penitiorem legum intellectum capiendum Jurisprudentiæ accommodan-

Themidis regno clavum tenent, qvi qvòd acutius cernant luſcioſo cæterorum Dupúndiorum grege (*ſic Beſold loqvi amat*) hoc à Philoſophiæ ſe jubare nactos eſſe, ultro ipſi fatentur. Qvod enim JCtus aptè poſſit concludere, pro artis uſu definire, dividere, argumenta ſua ex variis locis topicis invenire & ducere &c. hoc ipſum Logicæ acceptum ferre debet. Qvàm multa ingenioſa axiomata & Regulæ juris, qvæ metaphyſicam ſapiunt ſubtilitatem, ſparſim occurrunt, qvæ nec ſolidè & dextrè explicari poſſunt, niſi Methaphyſicæ peritia qvis ſit inſtructus. Cur tempus non ſi modus obligationis tollendæ vel conſtituendæ, *l. 44. §. 1. ff. V. O.* Cur ille qvi in alienam materiam novam formam inducit, ſi ſc. ad priorem rudem revertere non poſſit, dominium in hac ipſa re ex titulo ſpecificationis acqvirat *l. 7. §. 7. l. 24. ff. de acq. rer. dom.*. Qvod partus ſeptimo menſe natus pro legitimo habendus ſit, *l. 12. ff. de ſtatu homin.* An mulier fætum primis menſibus abigens homicidium committat, & ordinariâ pœna affligenda ſit. Hæc & ſanè multa ex principiis phyſicis hauriuntur. JCtus non poteſt de delicto rectè qvid ſentire, eiq; æqvivalentem pœnam ſtatuere, niſi ex philoſophia practicâ addiſcat, qvæ nam ſint principia actionum humanarum, qvæ actio ſit invita, qvæ ſpontanea, qvæ ex ignorantia proficiſcatur. Cur obligatio vi & metûs causâ inita jure Civ. qvidem ſubſiſtat, prætor autem reſtitutionis remedium promittat. Qvod pupillum conſilii innocentia tueatur, furioſum verò fati infelicitas excuſet, *l. 12. ff. ad L. Corn. de Sicar.* Qvod errantis nulla ſit voluntas *l. 20. ff. de aqva pluv. arc.* Item cur mulier, qvando poculum amatorium miſcendo & propinando alteri vitam aufert, ordinariæ pœnæ L. Corn. de Sicar. non ſuccumbat, ſed aliâ extraordinariâ furibundum amorem expiare cogatur. Haſce & plures alias momentoſas controverſias cordatus JCtus ex fundamentis Ethicis extricabit, componetq;.

§. 42. Qvàm ſpatioſiſſimus ſeſe mihi hic patefaceret campus, excurrere & qvæ plura dicenda eſſent, copioſè differere; Verum metuo, ut diffuſiorem tractandi materiam in anguſtias paucarum harum pagellarum includere poſſim. Sudarunt in hâc

palæ-

palæſtra Viri eruditi, Ehemius & noviſſimè Heinricus Gebhardus in tractatibus, qvos conſcripſerunt de principiis Juris. Qvò cupidum Jurium Studioſum remitto.

Theſes qvædam adjectæ.

1.

Suſpendium furibus deſtinatum, non pugnat cum Juſtitia Commutativa. Qvippe æſtimatio delicti & proportio ad pœnam non nudè ſumitur ab objecto & materia delicti, qvæ poteſt eſſe res temporalis & aliud bonum fortunæ; Sed in Ordine ad ſocietatem Civ. qvomodo ejus incolumitas & inturbata tranqvillitas conſervari poſſit. In hunc enim finem humanum genus in ſocietatẽ coaluit ut beatè vivere liceret. Cum a. nihil æqvè poſt introducta rerũ dominia Societatem Civ. diſturbet, qvàm violentia & furandi pravitas; Hinc ſumma in rep. majeſtas tanqvam cuſtos Civilis Societatis rectè facit, ſi unicuiq; delicto talẽ deſtinat pœnam, qvæ ad finem obtinendum proportionata & accommodata ſit. Si enim Civium mores adeò depravati ſunt, ut dupli vel qvadrupli redditione à furandi libidine deterreri non poſſint, talis pœna utiq; nondum proportionata erit. E. alia ſeverior aſſummenda eſt, licet ea extendi debeat usq; ad vitæ ſupplicium. Facit mecũ Sutlr. Diſſ. ad Inſt. Juris D. 16. th. 37.

2.

Qvi hominem divitem de paupertate diffamavit, vel eum inopem ſive mendicum vocavit, injuriarum tenetur.

3.

beneficio excuſſionis, arg. N. 4. c. 1. l. f. C. de conſt. pec. *Ratio eſt, qvia in conſtituto ſemper fit relatio ad aliam obligationem. Niſi animo novandi conſtituerit & expromiſſor factus ſit.* arg. l. 18. ff. h. t. Gail. 2. obſ. 28. *Expromiſſio autem facta non cenſetur niſi diſertis verbis novatio intervenerit.* l. f. C. de Novat. Carpz. p. 2. c. 18. d. 2.

5.

Res ſubjecta eſt Jurisdictioni ejus territorii, in qvo eſt ſita. Unde fundatur etiam competentia fori, ut ſi res actione reali petatur, Poſſeſſor ipſe, licet non ſit ſubditus, licet non ſit præſens, teneatur tamen illam in loco eo defendere & reſpondere, non aliam ob rationem, qvam propter relationem, qvam habet ad rem poſſeſſam. Qvæ relatio facit, ut poſſeſſor eundem judicem cum re ipſa recognoſcere habeat neceſſum. Hinc nec clericus actione reali conventus fori exceptionem declinatoriam opponere poteſt, qvia non tam perſona, qvam res ipſa convenitur. l. fin. C. ubi in rem actio. Vid. Gail. 1. obſ. 37. n. 4.

Ex Jure Conſiſtoriali.

6.

Qvæ Conſtitiones & ſtatuta communi conſenſu ſanctiſſimorum Epiſcoporum in Eccleſiam ſunt introducta, convenientiam & comparationem habent cum Jure Gentium: Sicut autem ab iis, qvæ ſunt Juris G. non temerè diſcedendum eſt, ita nec debemus temerè aliqvid conſtituere, qvod antiqvis conſtitutionibus Eccleſiaſticis, tanqvam communi Juri Gentium Chriſtianarum repugnet.

7.

Qvando qvis emit ſubſellium in templo, nihil præterqvam nudus uſus & commoditas poſſidendi per titulum oneroſum in eum tranſfertur. Hinc qvia uſus eſt aliqvid perſona-

ſonaliſſimum, ſimul cum perſonâ extinguitur. Ex qvo fundamento patet, qvod ejusmodi poſſeſſor, tale ſubſellium ad heredem non transmittat, nec qvando domicilium mutat & ex parochiâ migrat per venditionem in alium transferre posſit. Nihil omnibus in eorum redemtione proximi Conſangvinei jure protimiſeos gaudent. Carpz. Jurispr. Conſiſt.

Ex Jure publ.

8.

Mirum videtur, qvod cum Rex Bohemiæ ſtatus Imperii ſit, non tamen admittatur ad comitia.

9.

Sede Archiepiſcopali Moguntinâ vacante, capitulum vocatur qvidem ad comitia, ad electionem Cæſaris non vocatur.

10.

Superioritas territorialis non eſt formalis & majeſtatica, ſed magiſtratica & dependens.

11.

Cæſarea majeſtas concurrentiam habet cum ſuperioritate Statuum.

12.

De qvibus cauſis non poteſt judicare Camera Imperialis: De iisdem nec judicant Auſtregæ. Ergò nec de criminalibus earum jurisdictio eſt.

Ex Jure Feudali.

13.

14.

An pater filium exhæredans in allodialibus, ſimul excludere poſſit eum à feudali ſucceſſione? Reſp. ſi Feudum ſit novum, concedo. Secus ſi ſit Feudum antiquum, ubi non obſtante exhæredatione, filius jus à primo acquirente jam quæſitum in ſuccedendo amplecti poteſt.

15.

Valet Inveſtitura de feudi caducitate tertio facta, etiamſi vaſallus poſſeſſor non conſenſerit 2. F. 35. *Modò tale ſit feudum quod vaſallo mortuo ad Dominum ſit reverſurum, ſive etiam quocunq; modo Domino fiat apertum.* 2. F. 26. §. *moribus.*

F I N I S.